

TURUN PIENVESIÄ -Virkisty lähiluonnossa-

Johdanto

”Kulttuuriympäristössä tapahtuvia muutoksia vuosikymmeniä seuranneet ovat varmasti todenneet pienten pysyvien vesialtain vähenneen. Ilmiöön on useita syitä. Melkein poikkeuksetta lammikot täytetään rakennuksia ja teitä tehtäessä asiaa sen enempää ajattelematta. Lisäpontimena tähän saattaa olla pahasti roskattu tai esim. leikkipaikkana vaarallinen pienvesialue.”

”Erittäin harvoin lienee pohdittu, mitä menetetään. Hyvin hoidettu puistolampi tai lähiön metsänreunan luonnonlammikko on maisemaa olennaisesti rikastuttava. Monissa pienvesissä on runsas ja monilajinen kasvisto ja eläimistö aina kaloja myöten. Näillä ei yleensä ole mahdollisuutta siirtyä muualle vesiallasta täytettäessä tai kuivattaessa.”

Näin kirjoittivat ympäristötoimenjohtaja Mikko Jokinen ja biologisen museon vastaava tutkija Ilpo Haahtela vuonna 1992 julkaistussa Turun kaupungin pienvesikartoituksen esipuheessa. Tilanne vuonna 2010 on sama. Useat tuolloisessa kartoituksessa vielä esiintyneet pienvesilammikot on tuhottu rakennusten ja teiden rakentamisen takia. Myös asutusten lähistöllä sijainneita ”lätäköitä” on kuivatettu, muodostavathan ne monen mielestä vaarallisia leikkipaikkoja ja lisäävät mm. hyttysten määrää.

Kuitenkin ilokseni löytyi pienvesiä, joita ei ollut raportoitu parikymmentä vuotta sitten ilmestyneessä selvityksessä lainkaan. Näitä olivat mm. Kakolan uimalampi, Pahanien puistosta löytynyt suo- ja kosteikkoalue, Röntämän alueen pienvedet ja Varsoja Vähäheikkiläntien varressa.

Tein kartoitusta touko-kesäkuussa 2010 työharjoittelun puitteissa. Aikaa oli rajallisesti, siis päätin keskittyä Turun asutuskeskusten lähetyillä sijaitsevien, mielestäni virkistysarvoiltaan merkityksellisten vesien arviointiin ja rajasin lukumäärän noin kymmeneen. Useassa kohteessa minulla oli kartoitus- apuna toinen työharjoittelija, luonto- ja ympäristöalan opiskelija Anja Hjelt.

Kartoituksessa vesistöistä ei otettu mittaustuloksia vaan niiden tilaa arvioitiin lähinnä yleisen ulkoasun, eläimistön ja kasvillisuuden perusteella. Tämän kartoituksen tarkoituksena oli selvittää Turun pienvesien tilaa ja toimia myös eräänlaisena lähtölaukauksena Turun luonnonsuojeluyhdistyksen perustettavalle vesijaokselle, jossa pyrimme keskittymään hieman syvällisemmin tiettyihin vesistöihin ja niissä ilmeneviin ongelmiin.

Lisäksi esitteen tehtävänä on toimia oppaana Turun pienvesistä kiinnostuneille ”vesistöbongareille” ja kiinnittää huomiota pienvesien tilaan. Jos itse huomaat jonkin pienvesistön olevan siivouksen tai kunnostuksen tarpeessa, ilmoita siitä Turun luonnonsuojeluyhdistyksen.

Turussa 13.7. 2010

Jura Salmi, 1.vuoden opiskelija, Iktyonomi AMK

Turun keskustan alueella kuten urheilupuistossa, sijaitsee useita lampia. Tähän esitteeseen kuitenkin rajasin omasta mielestäni vähemmälle huomiolle jääneitä tai muuten kiinnostavia vesistöjä. Näistä kolmella ensimmäisellä on myös takanaan mielenkiintoinen historia!

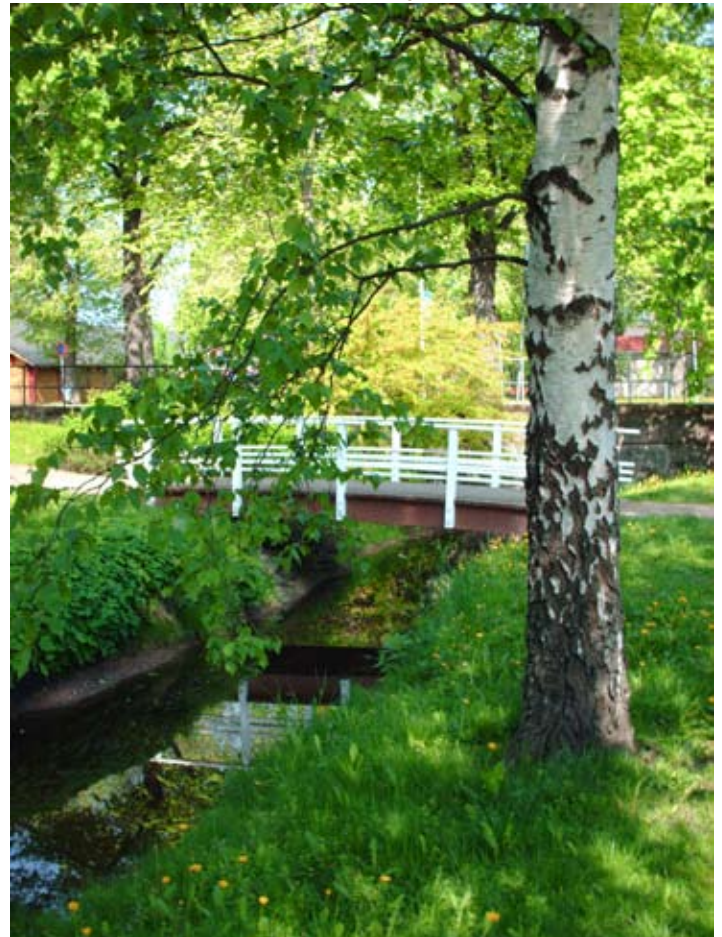
Linnanpuisto

Linnanpuisto ja sen vallihautamainen lampi on varmasti monelle turkulaiselle tuttu. Se on hieno retkikohde kävelymatkan päässä keskustasta. Lampi on noin 30 m pitkä ja 2,5 m leveä ja vanhana 1500-luvulta peräisin olevana vallihaudan jäänteinä sopivan pitkä, jotta sen varrelta löytää itselleen sen "oman" paikan. Lammen rannalla ei ole penkkejä vaan ne on sijoitettu puiston puolelle. Paikka voisi olla viihtyisämpi ja tarjota kaupunkilaisille vielä nykyistä paremman hengähdyspaikan jos lammen penkereisiin, veden laatuun ja pohjan kuntoon kiinnitettäisiin nykyistä enemmän huomiota.

Vedessä kelluu paljon roskia ja kuollutta kasvillisuutta. Lisäksi lammen pohjasta kasvaa poimuhierakkaa, jonka esiintyminen viittaa linnunulosteiden suureen määrään, mistä kasvi saa ravinteensa. Linnunulosteet ovatkin usein suuri ravinteiden lähde kaupunkipuistojen lammikoissa.

Lammen pohjaa olisi syytä peruskunnostaa ja esimerkiksi kaivaa syvemmäksi sekä lisätä soraa

Suomalaista idylliä koivuineen ja siltoineen.

pohjalle, jotta rumannäköinen harmaan savinen ja hapettoman oloinen pohja saataisiin kauniimaksi ja ehkä samalla ravinteiden liukenemista veteen vähennettyä.

Jos lampeen vielä lisättäisiin tulovettä tai sitä hapetettaisiin vaikkapa suihkulähteellä, voisi lampi saada arvoisensa ulkoasun, jota turistienkin kelpaa ihastella. Ei liene mahdoton ajatus kunnostuksen jälkeen istuttaa kaupunkilaisten iloksi lampeen kaloista vaikkapa karpin sukuista ruutanaa, joka selviää hyvinkin rehevissä ja vähähappisissa vesissä. Ennen tällaisia toimia tulisi kuitenkin selvittää muu elämistö ja istutusten vaikutus niihin.

Vesimittari on yleinen näky Linnanpuiston lammen pinnalla

Keväällä vesikasvillisuus ei ole vielä vallannut lampea.

Lamessa on ikävän paljon roskaa.

Omenapuiden kukkaloistoa.

“Kakolan Riviera”

Kakolanmäelle alettiin rakentaa työ- ja ojenuslaitosta vuonna 1845 ja se valmistui 1853. Tähän rakennustyöhön vaadittavan materiaalin louhivat vangit itse. Kakolanmäen harmaan graniitin he nimesivät “kakoliitiksi”. Louhintatöiden jäljet näkyvät vieläkin selvästi, ja eräs mielenkiintoinen muisto näistä töistä on lampi, jota vangit kuvaavasti kutsuivat “Kakolan Rivieraksi”.

Lampi on 35 m x 25 m kooltaan ja vedeltään kirkas. Sitä käytettiin uimalampena aina siihen asti kunnes vankila siirtyi Saramäkeen. Se on ainutlaatuinen keidas kaupungin keskellä, jonka vieressä vanha jalkapallokenttä on villiintynyt kedoksi, jolla kasvaa jopa ahomansikkaa.

Vedessä kelluu pikkulimaskaa, pienten rehevien lampien “tavaramerkkiä” ja rannoilla kasvaa kurjenmiekkää sekä osmankäämiä. Kallioisesta maaperästään johtuen lampi ei ole kuitenkaan erittäin rehevän oloinen, ja suurimmat ravinteensa se saakin sateen mukana ilmakehän tuestä.

Alue on kuitenkin asunnoille kaavoitettu ja aidatulla alueella, joten siellä liikkuminen tapahtuu omalla vastuulla. Toivottavasti edes osa tästä keitaasta säilyy tulevien asuintalojen rinnalla asukkaita ja kaupunkilaisia virkistäen. Luonnonarvojen lisäksi tähän vankien lomakeskus kätkee sisäänsä ainoan annoksen Turun historiaa!

Lampi heijastaa vanhan lääninvankilan.

Myöhemmin kesällä rannat suorastaan kuhisevat sammakoita. Sammakoiden elinympäristöt hupenevat huimaa vauhtia pienvesien vähetessä.

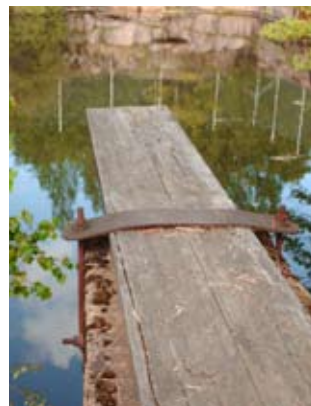
Louhinnan jäljet ja vankien jalkapallokenttä.

Kotilon löytäminen kertoo veden vähäisestä happamuudesta.

Ponnulauta.

etta, (tietenkin Aurajokea lukuun ottamatta), ovat Turussa erittäin harvassa, joten sopiikin toivoa, että Varsoja säilyttää nykyisen ilmeensä. Alue voitaisiin ottaa kunnostuksen kohteeksi, jotta ihmisillä olisi helpompi pääsy tämän vanhan puromaisen ojan rantaan.

Varsojan pohja on paksun savikerroksen peittämä ja sen pohjassa ei kasvukauden alussa juurikaan löydy kasvustoa. Rantamilta voi löytää kuitenkin mm. järviruokoa ja litulaukkaa (kts.viereisen kuvan oikea alareuna). Litulaukkaa voi käyttää ruoanvalmistuksessa, vaikkapa valkosipulin tapaan pestossa tai salaateissa. Rannoilta löytyy myös peltovalvattia sekä kurjenjalkaa.

Aikoinaan kivistä tehty pohjapato estää kiintoaineen ja ravinteiden liiallisen valumisen .

Varsoja

Varsoja sijaitsee Vähäheikkiläntien varressa pelon reunassa. Varsoja on ennen maan päällä virranneen Sikaojan sivuhaara. Sikaoja sai alkunsa Kupittaaalta ja virtasi sieltä Purokadun mukaisesti, Korppolaismäen liepeiltä Aurajokeen. Sikaoja kuitenkin peitettiin ja viemäröitiin, koska se nimensä mukaisesti kulki sikaloiden ja navettojen ohitse haisten epämiellyttävältä. Sikaojasta on nykyään näkyvillä vain sen sivuhaara, Varsoja, joka pajujen ja leppien lomassa virratessaan tarjoaa mainion virkistytymispaikan niin koiranulkoiluttajille kuin muillekin ulkoilijoille.

Se on pituudeltaan noin 200 m ja leveydeltään noin 1,5 m. Virtaavat vedet lähellä keskusta-alue-

Kärämäki ja Räntämäki

Kärämäessä ja Räntämäen Hamaronvuoren maastossa on kaksi hyvin erityyppistä vesistöä. Kärämäessä hiekkakuopat ja niihin muodostuneet suuret lammet ovat ihmisen aikaansaannosta ja Räntämäessä ne ovat luonnon muodostamia kosteikkoja ja soita. Kummatkin tarjoavat yhtä viehättävät ulkoilumaastot.

Plassinpuiston lampi

Plassin- & Paltanpuisto

Kärämäen hiekkakuopat on kaivettu paikalle, jossa sijaisi vuodesta 1882 kasarmialue. Kasarmialue lakkautettiin 1960-luvulla ja aluetta alettiin käyttää hiekanottoon. Nykyään alue on

ulkoilijoiden suosiossa ja siihen alue tarjoaakin mainiot edellytykset. Hiekkakuoppien reunoille on kasvanut metsikköä, joka antaa suojaa liikenteen melulta ja muulta kaupungin hälyltä. Tähän

esitteeseen on valittu kaksi erillistä lähekkäin sijaitsevaa lampea, joista suurempi Plassin puistossa sijaitseva on n. 70 m x 80 m läpimitaltaan ja pienempi Paltanpuiston lampi n. 50 m x 20 m.

Kummankin lammen vesi on kirkasta ja itse vedessä vähän kiintoainetta, mutta veden pinta on lähes kauttaaltaan edellisvuotisen kuolleen kasvillisuuden ja tämän kevään kasvuston peitossa. Vaikuttaa siltä, että rautaperäinen maa-aines on saostanut rehevän veden fosforia ja tyyppä luoden rumannäköistä ruosteista puuroa pinnalle. Näkösyvyys avoveden kohdissa on kuitenkin hyvä.

Hapsiluikka on tyypillinen rantojen kasvi.

Kasvillisuus molemmissa lammissa on monipuolista. Rannassa kasvaa mm. saroja, rentovihvilää ja vesikuusta. Rentovihvilä on suhteellisen harvinainen Etelä-Suomen pienvesissä, jotka ovat rehevöityneitä, koska se on happamien vesien kasvi. Hiekkakuopan maaperä onkin ilmeisesti rautamalmipitoista. Vedestä voi löytää pinnanalaista vesitähteä, jota on runsaasti sekä leveäosmankäämiä ja viherlevää. Eläinhavainnoista mainittavia ovat runsaslukuiset korennot, vesimittarit ja vesikirput sekä västäräkit. Plassin lammissa asusteli myös telkkänaaras viiden poikasensa kanssa. Alue on kaavoitettu asunnoille, mutta ainakin vielä 2010 Kärämäkeä koskevassa viheraluepäätöksessä on tehty yhdessä alueen

asukkaiden kanssa hiekkakuoppien vesien ja niiden ympäristön siistimiseen tähtäävä suunnitelma. Se tulee tarpeen, sillä alueella on leväisen veden lisäksi runsaasti roskia aina auton akuista rottinkituoleihin.

Västäräkki saalistaa korentoja ja muita hyönteisiä.

Maaperässä on ilmeisesti runsaasti rautamalmia, jonka johdosta vesi on kirkasta vaikka levää on yllinkyllin.

Paltanpuiston lampi

Luonnontilaiset ja luonnonsuojelullisesti arvokkaat pienvedet

“Pienvesi on sitä luonnontilaisempi, mitä vähemmän ihmistoiminta on vaikuttanut sen ympäristöön. Luonnonsuojelullisesti kohde voi olla arvokas hyvin säilyneen luonnontilaisuutensa lisäksi jonkin geologiaan, topografiaan, kasvistoon tai eläimistöön liittyvän erityispiirteen perusteella.

Vaikka kohde ei olisikaan luonnontilainen, se voi olla luonnonsuojelullisesti arvokas esimerkiksi uhanalaisen eläimen tai kasvin elinympäristönä.”

www.ymparisto.fi

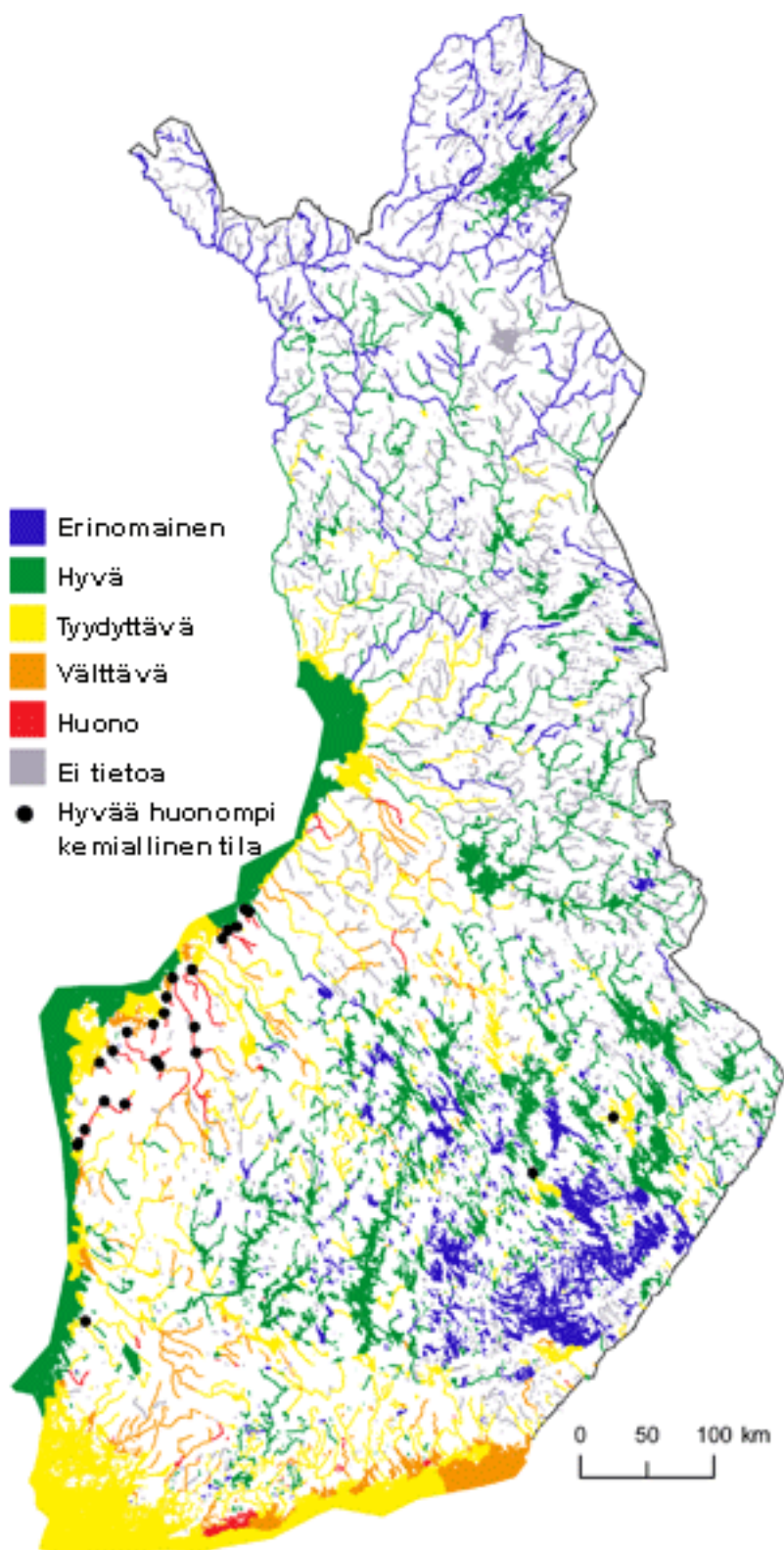
Vesitähhti sinnittelee saostuneen massan joukossa.

Alueelle on jätetty istuin.

Suomen vesistöjen tila

Suomen vesistöjen tilaan vaikuttaa myös pienvesien kunto. Tähän pyrkii vaikuttamaan mm. Suomen luonnonsuojeluliiton “Puroista syntyy virta”-hanke. Lisätietoja netissä osoitteessa www.sll.fi

www.ymparisto.fi

Räntämäki (Hamaronvuori)

Räntämän asuinalueen, Polttolaitoksenkadun, Orikedon teollisuusalueen ja Vanhan Tampereentien rajaamalta metsäiseltä alueelta voi löytää kosteikkoja, suota ja lampia aivan muutaman askeleen päässä kuntoradasta. Metsän keskellä, Hamaronvuoren juurella, sijaitsee myös lampi jonka ympäristöstä löytyy lukuisia kosteille alueille tyypillisiä kasvilajeja, kuten suokortetta. Suokortteen perusteella lampi voidaan tunnistaa osaksi lettosuota. Muita runsaslukuisia lajeja ovat sarat, riidenlieko ja suoputki. Esimerkiksi suoputki ilmentää maaperän ravinteisuutta kasvupaikallaan.

Ritariperhosen toukat saavat pääasiallisen ravintonsa juuri suoputkesta, joka kertoo kosteikkojen merkityksestä luonnon monimuotoisuudelle. Onkin tärkeää säilyttää tällaiset ehkä äkkiseltään ajatellen vähäpätöiset lähimetsiemme kosteikot, eikä jatkaa Suomessa vuosikymmeniä jatkunutta ojitusta ja kosteikkojen kuivatusta.

Ympäristöönsä nämä pienvedet luovat paikallisen mikroilmaston ja niitä asuttavat usein aivan omat lajinsa. Humuksisessa vedessä kasvaa reheville lammille tyypillistä pikkulimaskaa ja rannan littoraalivyöhykkeessä viihtyy rahkasammal.

Vaikka lampi onkin umpeenkasvanut se on tärkeä ravinteiden "imeytysallas", jota ei kannata ojittaa, jotta ravinteet eivät päädy muihin vesistöihin.

Lammen rantaa reunustaa rahkasammal.

Sarat ovat tyypillisiä kosteiden paikkojen kasveja. Kuvassa harmaasara.

Suot

Suot ovat kosteikkoekosysteemejä, joissa eloperäinen aines kerrostuu turpeeksi suokasvien hitaan hajoamisen seurauksena. Vettä soissa on neljäsosa kaikkien Suomen järvien ja jokien vesimäärästä ja vedenvarastoisuutensa ansiosta suot toimivat tulvien ja pienilmaston tasaajina. Suot ovat myös erittäin monimuotoisia ekosysteemejä, joita asuttaa runsas ja monipuolinen kasvi- ja eläinlajisto.

Noin 4 % Suomen uhanalaisista lajeista elää soilla. Erilaisia suotyypppejä on erotettu lukuisia. Luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnissa noin puolet suoluontotyypeistä on arvioitu valtakunnallisesti uhanalaisiksi. Suotyypeistä eniten ovat uhanalaistuneet korpiset, lettoiset ja lähteiset tyypit.

www.ymparisto.fi

Runosmäki

Aivan asutuksen vieressä ja lähellä pururataa sijaitseva Soukkasuo löytyy metsästä helposti. Soukkasuo reunustavat mäntyvaltaiset kalliot ja se tarjoaa tervetulleen maisemanvaihdon lähiluonnossa liikkujalle. Täältä löytyy soillemme tyypillistä kasvistoa kuten suopursua ja tupasvillaa. Kasveista ja lääkinnästä kiinnostuneille suopursun historia on mielenkiintoinen: mm. eskimot ja athabascat ovat valmistaneet siitä ”labradorinteeksi” kutsuttua lääkinnällistä juomaa, ja onpa sitä käytetty oluenkin valmistuksessa. Tupasvil-

lasta taas on valmistettu vaatteita ja nykyään sitä käytetään myös öljyntorjunnassa. Kesällä Soukkasuolla ei ole avovettä vaan siitä lähtevä oja päästää ylimääräiset sulamis- ja sadevedet pois. Uomaa on kuitenkin jossain määrin padottu ihmisen toimesta kivilohkareilla, ilmeisesti suon totaalisen kuivumisen estämiseksi. Suon metsänpuoleisilta kallioilta löytyy tölkkejä ja muita roskia, joten ilmeisesti ainakin ”metsien miehet”

Soukkasuo sijaitsee aivan vesitornin juurella.

Tupasvillaa.

ovat ymmärtäneet alueen virkistyskäytöllisen arvon. Tällaisia lähiömetsiä tulisi hoitaa, lisätä alueille roskakoreja ja tehdä nämä lähimetsien ”helmet” kutsuviksi kaikille kaupunkilaisille.

Avovettä ei näy kesällä, mutta kumisaappaat tarvitaan silti. Vielä vuonna 1992 suon keskiosaa hallitsi lampi.

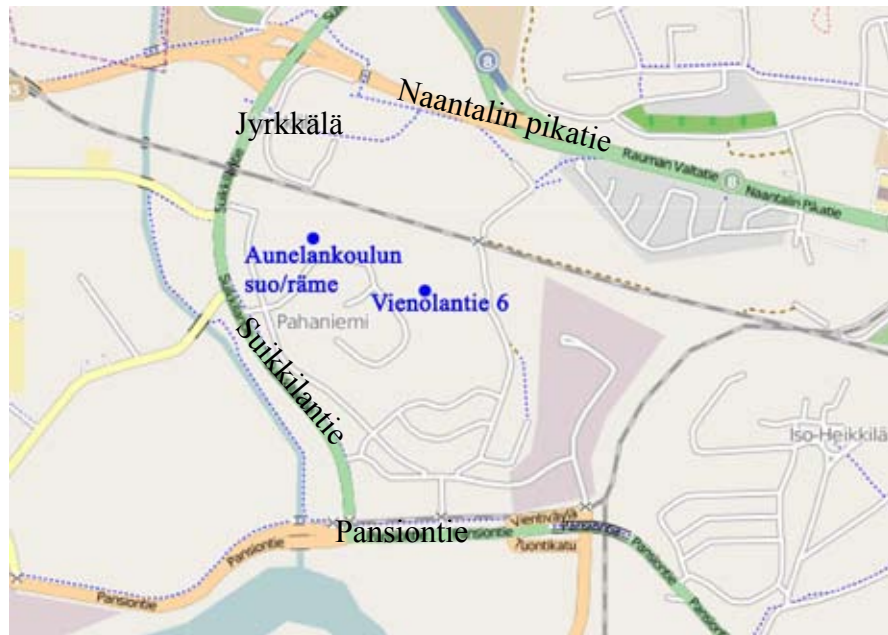

Orava seurasi metsässä liikkujaa.

Soiden läheisyydessä veden ja maaperän happamuudesta johtuen löytyy usein keloja.

Pahaniemen alue

Aunelankoulun läheisestä metsiköstä löytyy metsäpolun varrelta hieno räme/kosteikko. Alueen muodostavat lähes umpeenkasvanut suolampi ja sen viereinen räme. Alueelta lähtee luonnonmuovaamia puro-uomia jotka koulun lähistölle tullessa yhdistyvät kaivettuun ojaan. Vaikka itse lammen vesi on tyypillistä tumman

humuksista suovettä, on ulosvirtaamassa vahva ruosteinen väri. Suolampien vesi on usein hapanta, joten vesi lienee liuottanut maasta ravinteita ja saostuu punaiseksi tästä johtuen. Alueelta löytyy runsaasti roskia ja lammen vieressä sijaitsee jättömaa, johon on kerätty rojua kuten öljytynyreitä, autonrenkaita yms.

Rämeeltä lähtee ilmeisesti ihmisen kaivama oja.

Metsässä ja suon laitamalla risteilee polkuja, joten paikalliset asukkaat ovatkin löytäneet tämän hienon rehevän kosteikon. Paikka toimii kotina mm. mustarastaille, joita näkyi runsaasti.

Tämän pienvesistön viihtyisyyttä niin ihmisten virkistyskäytössä kuin eläinten elinympäristönä lisäisi oleellisesti alueen siivoaminen vaikkapa talkootyönä!

Sammakko kurjenjalan taimien suojassa.

Siivoaminen olisi tarpeen.

"There are no passengers on Spaceship Earth. We are all crew." ~Marshall McLuhan, 1964

Vienolantie 6

Vienolantie kuuden takaisessa Pahaniemenpuisto nimisessä metsikössä sijaitsee suon, purojen sekä suolammen muodostama monipuolinen pienvesialue. Vuonna 1992 julkaistussa Turun kaupungin pienvesikartoituksessa tätä ei ollut löydetty tai huomioitu. Vaikka suolammet ovatkin lähes umpeenkasvaneet mm. raatteista ja saroista, on alueella vettä yllin kyllin. Kun lähtee seuraamaan ensimmäisen rämeen lasku-uomaa, löytää kosteikon tapaista maastoa ja yllättäen koivujen välistä ilokseen suolammen, jossa raatteen lisäksi kasvaa saraa, joka aurinkoisella säällä hehkuu kauniin sinertävänä

Tästä vesi jatkaa matkaansa kohti kalliorinnettä, josta se norona laskee alas. Alueesta tekee hienon sen luonnontilaisuus. Siellä täällä kaatuneet puut muodostavat luonnollisia patoja, jotka pitävät vedenvirtauksen kurissa ja estävät kosteikon kuivumisen. Toki kuollutta orgaanista ainesta, kuten lehtiä ja lahonnutta puuta on pohjassa runsaasti, mutta vesi on kuitenkin kirkasta, eikä siinä ole savea, joka peittäisi näkyvyyden. Myöskään ihmisten jättämiä roskia ja jätteitä ei liiemmin löydy, mikä on hyvin harvinaista turkulaisessa lähiömetsässä.

Koko n. 200 metrin pituinen valuma-alue on purojen ja luonnonojien yhdistämä.

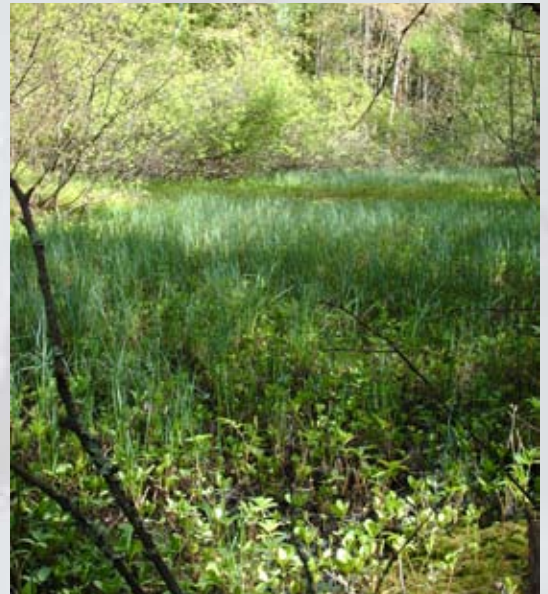
Tästä alue purkaa vetensä kalliorinnettä alas.

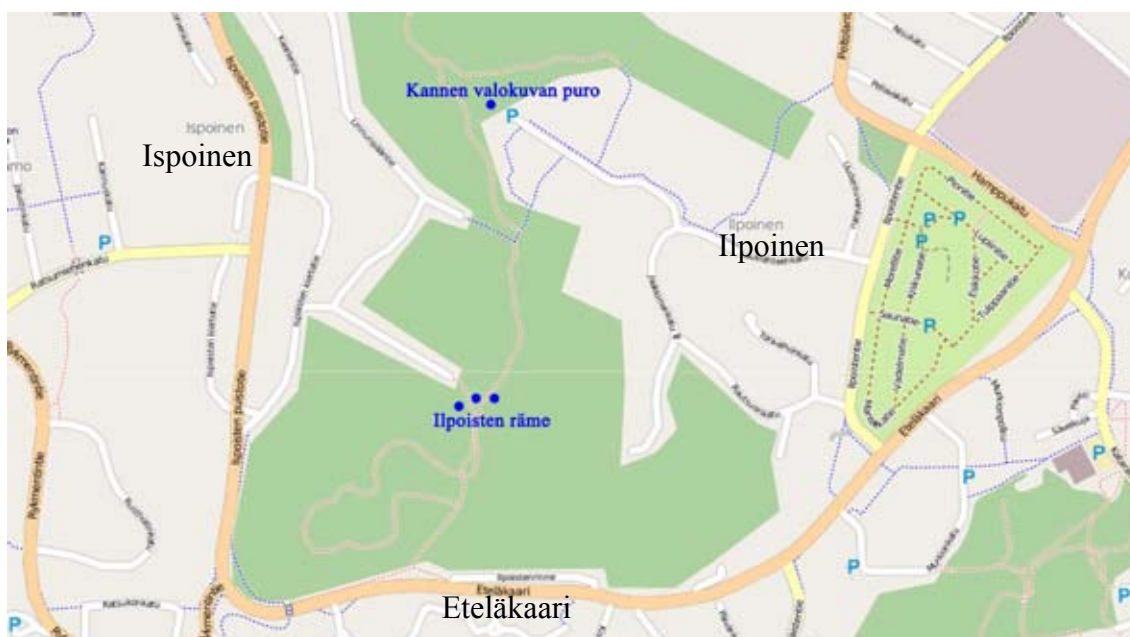

Raatetta.

Auringon valossa kylpevät sarat hehkuvat sinertävinä.

Ilpoinen

Ilpoisten valaistun kuntosadan varrelta on mahdollista löytää useitakin pienvesiksi luokiteltavia kohteita. Maasto on pinnanmuodoiltaan vaihtelevaa, ja usein kallioiden juurelta löytääkin pieniä rämeitä, lampareita ja puroja. Hiihtomajan läheisyydessä tienhaaran tuntumassa voi törmätä suoluontoon, joka äkkiseltään näyttää kuin olisi jossain pohjoisessa erämaassa. Erotuksena tietenkin, että lähimpiin asuintaloihin

on vain muutamia kymmeniä metrejä. Kelopuu hallitsee soista maisemaa ja keskeltä pilkistää vielä palanen avointa vettä. Rahkasammal, osmankäämi, tupasvilla ja suopursu ovat täällä kasvillisuuden valtalajeja. Koko rämeen alue on laaja, ehkä useita satoja metrejä, ja niin ihmisen kaivamat ojat, kuin luonnollisesti muodostuneet norotkin toimivat vedelle tulo- ja poisto kanavina.

Erämaisemaa Turussa.

Suopursua.

Rämettä.

Luonnonsuojelualueen lampi

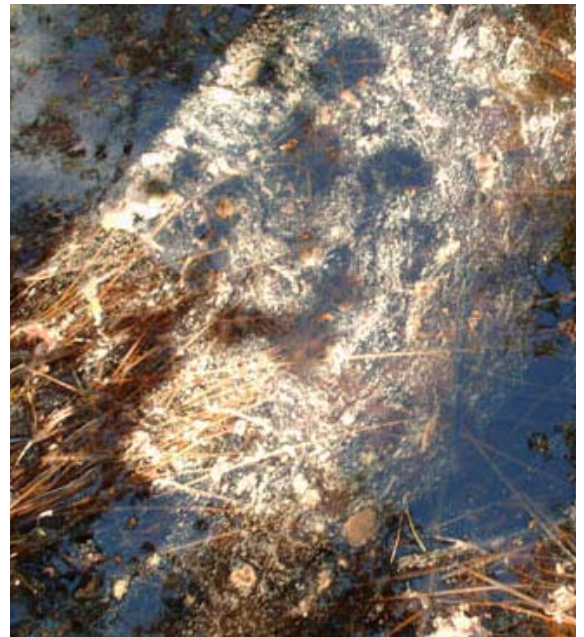
Ruissalon luonnonsuojelualueella, jonne käännytään Ruissalon puistotieltä kaupungista tultaessa oikealle Chorauksen lähteen kohdalta, sijaitsee metsälampi, joka on kastelulammeksi kaivettu, mutta ollut niin kauan pois käytöstä, että se on muuttunut lähes luonnontilaiseksi. Kuvien ottamishetkellä veden pinta oli männyn siitepölyn peittämää, mutta muuten vesi on kirkasta, vaikkakin humuksen värjäämää. Näkösyvyyttä oli noin puoli metriä. Lammen vesi on seisovaa,

koska siihen ei tule ojaia tai puroja eikä niistä myöskään lähde. Tähän nähden mm. levää lammessa on todella vähän, joten lampi ei ole ylivirteinen. Rannalla kasvaa esim. saroja, karhunsammalta ja seinäsammalta. Lampi sijaitsee keskellä kallioista mäntykangasta ja on mukavan parinsadan metrin patikkamatkan päässä Ruissalon puistotiestä. Siis seuraavalla Ruissalon matkallasi kannattaa käydä tutustumassa tähän hiljaisuudessa lepäävään lammikkoon.

Lampi on lähes luonnontilainen vaikkakin kaivettu.

Männyn siitepölyä lammen pinnalla.

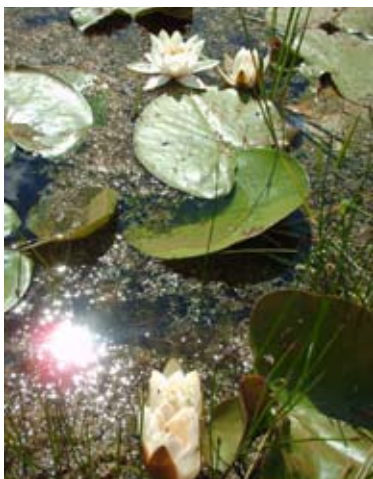
Kasvitieteellinen puutarha

Turun yliopiston kasvitieteellisen puutarhan kasvi-
huoneiden takana, hieman syrjemässä pääties-
tä on luultavasti kaupungin paras piknik -paikka.

1980-luvulla ulkopuutarhaa laajennettiin
pohjoiseen ja itään ja nykyään ulkopuutarhan
koko on n. 23 ha, joten tilaa riittää ihastella puu-
tarhan yli 3000 lajia ja lajiketta.

Maisemaa hallitsevat kolme keinolampea, jois-
sa kasvaa mm. lumpeita, lamparevesikuusta ja
lukuisia muita värikkäitä vesi- ja rantakasveja.
Lammet ovat ojan kautta toisiinsa yhteydessä
ja virtaamaa säädellään tarpeen mukaan pa-
toluukuilla. Lammista pidetään hyvää huolta
ja ylipäätään koko puutarhan alueelta ei roskia

löydä hakemalla-
kaan, ja hyvä
niin. Jos tämä
Turun hienoin
puutarha ei ole
entuudestaan
tuttu, se on
todellakin tutu-
stumisen arvoin-
en!

Lumpeita, kelotaidetta ja virtausta säätelevä patoluukku.

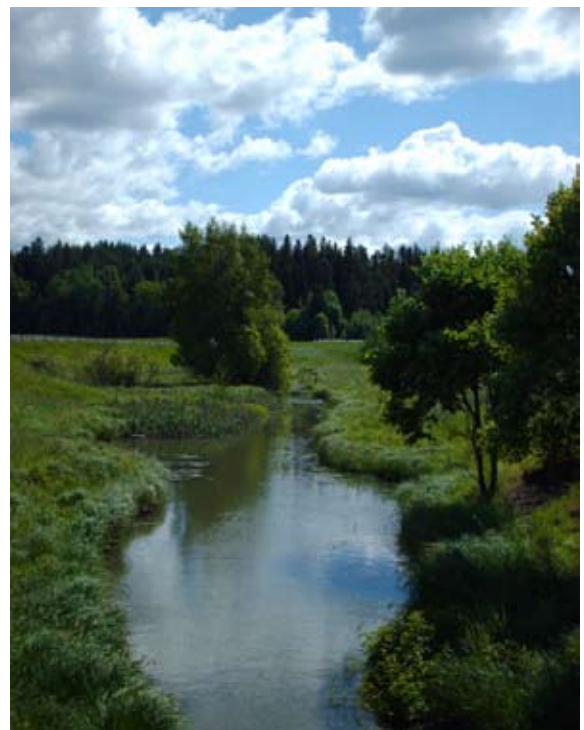
Jaaninoja

Jaanin oja virtaa kahdeksan kilometrin pituisena itäisessä Turussa. Se saa alkunsa Skanssin pohjavesialueen ja Varissuon soiden vesien yhtyessä maan alla, ja nousee pintaan Lausteella. Sieltä se virtaa kohti Kuralan kylämäkeä ja lopuksi laskee vetensä Aurajokeen. EU-rahoitteiset projektit, ”Elävä Jaaninoja” ja ”Keidas-hanke”, ovat pitäneet huolen ojan kunnostuksesta, johon paikalliset asukkaat ovat innolla ottaneet osaa. Töiden suunnittelusta ja toteutuksesta on vastannut Lounais-Suomen kalastusalue.

Jos kaikista pienvesistä pidettäisiin yhtä hyvä huoli kuin Jaaninojasta, asiat olisivat todella hyvin. Jaaninoja on oikeastaan pieni joki, joka tulva-aikaan virtaa jopa kuuden metrin levyisenä ja istutusten ansiosta kalastajien iloksi ojasta on mahdollisuus saada haaviin mm. taimenta, turpaa ja haukea.

Perinnesillan kohdalla koskeen on lisätty kiviä ja rannoille soraa, jotta oja olisi sopivampi mm. lohikaloille.

Alajuoksulla Jaaninoja vaikuttaa melkein pä joelta.

Jaaninojaan on myös istutettu jokirapua ja sen rannoille vesikasvillisuutta. Vanhan perinnesillan kohdalla pohjaa on kivetty, ja saatu aikaan mukavasti soliseva koski.

Koska osa Jaaninojan vedestä saa alkunsa pohjavedestä, se pysyy viileänä ja jopa lohikalojen elinvaatimukset täyttävänä.

Perinnesilta viihtyisän kävelytien varrella.

Loppusanat

Koska törmäsin kartoituksessa useisiin pienvesiin jotka sijaitsivat yksityisillä mailla, jätin niiden kartoituksen vähemmälle huomiolle. Kuitenkin nämäkin vedet olisi hyvä muistaa pitää kunnossa, eikä yksityisenä kaatopaikkana, kuten valitettavan usein on käynyt. Vaikka lampi olisi yksityinen, vaikuttaa se silti vesiin ja maaperään kauaskantoisesti. Esimerkiksi Pernossa kulkee oja joka saa alkunsa ilmeisesti Raision sadevesiviemäreistä ja laskee Pansiossa Valkamanlahteen. Oja on hyvä esimerkki “unohdetusta” pienvedestä. Sillä ei ole nimeä ja siihen on surutta heitetty jätteitä!

Pienvesiinkin pätee vanha viisaus. Kaikki vaikuttaa kaikkeen. Vähäpätöisimmältäkin tuntuva oja, lampi tai räme toimii elinympäristönä lukuisille kasvi- ja eliölajeille. Lisäksi pienvedet päätyvät aina jossain muodossa suurempiin vesistöihin, pohjaveteen tai maaperään vaikuttaen myös meidän ihmisten elämänlaatuun. Pidetään siis pienvedet kunnossa!

Pihalammikko Halisissa.

Pernon kartanon lampi.

Ikävästi roskattu oja, joka laskee Valkamanlahteen.

Yksityinen umpeenkasvanut lampi Pernossa.

**Tärkeä osa purojen, ojien ja jokien kunnostamista ovat valuma-alueella tehtävät toimet. Purojen varrella olevien suojakaistojen ja -vyöhykkeiden avulla vähennetään kiintoaineen ja ravinteiden huuhtoutumista puroihin ja samalla veden laatu paranee ja liettyminen vähe-
nee.**

Jotta purojen vedenlaatu parani, on tärkeää rakentaa alueelle esimerkiksi pintavalutuskenttiä, tulvatasanteita ja laskeutusaltaita. Puita kannattaa istuttaa purojen rannoille, sillä ne tarjoavat vesieliöille ravintoa, suojaa ja varjoa sekä viilentävät veden lämpötilaa.

www.mmm.fi

Raisionjokeen laskeva oja. Oja on rannoiltaan niin suora että kaikki ravinteet pääsevät jokeen asti. Tällaisia peltojen halki kulkevia ojia tulisi kunnostaa.

Lähdeluettelo:

Kirjallisuuslähteet:

I. Ikonen, S. Suomalainen, M. Östman: Turun kaupungin pienvesikartoitus, 1992.
Pavén, Pekka: Kotikyläni Kärämäki, historiaa ja tarinoita. Turku: Turun painopiste, 2000.
Kasviatlas: Suopursun levinneisyys Suomessa.
Otavan värikasvio - Fältflora. Kärlväxter. B. Ursing, H. Wanntorp, B. Gidstam.
Pienvedet - Luonnon helmiä. Opas pienvesiluontoon. Suomen luonnonsuojeluliitto ry.

Internetlähteet:

Pinkka, lajituntemuksen oppimisympäristö: Suopursu (Rhododendron tomentosum)
<http://www.quotearden.com/environment.html>
<http://www.sci.utu.fi/projects/biologia/puutarha/ulkopuutarha.htm>
www.mmm.fi/purokunnostusopas
www.ymparisto.fi
www.ahven.net
www.hum.utu.fi
<http://kotisivu.dnainternet.fi/martwald/sikaoja.htm>

Karttapohjat: wiki.openstreetmap.org

Suosittelavaa kirjallisuutta aiheesta kiinnostuneille:

M. Walls, M. Rönkä: Veden varassa. Edita Publishing Oy, 2004

Vesistöjen tilan parantamisen hyötyjen arvottaminen: tarve ja menetelmiä.
Heini Ahtiainen, Suomen ympäristö 2008/7, Suomen ympäristökeskus, 2008

K.-M. Vuori, V. Lyytikäinen, A. Ohtonen, J. Lahtinen, A. Wahlgren: Suomen ympäristö -sarja,
Suomen ympäristökeskus, 2005

K. Hakala: Suo on kaunis, Maahenki 1999

Turun luonnonsuojeluyhdistys

Turun luonnonsuojeluyhdistys on V-S luonnonsuojelupiirin alayhdistys, johon kuuluvat Suomen luonnonsuojeluliiton turkulaiset jäsenet. Toimintamme pääpaino on retkeilyssä ja Turun luonnon suojelussa. Turussa ajankohtaisia luonnonsuojeluasioita ovat mm. rakentaminen saarille ja puistoihin.

Yhdistys ottaa tarvittaessa kantaa vireillä oleviin kaavamuutoksiin ja seuraa tilannetta. Yhdistykseen kannattaa ottaa yhteyttä ajankohtaisissa luonnonsuojeluasioissa. Yhdessä voimme vaikuttaa asioihin luonnon puolesta.

Yhteystiedot löydät takakannesta! Toimistoltamme voi myös noutaa muita pienvesiin ja luonnonsuojeluun liittyviä esitteitä tai ostaa kirjoja.

LUMO2010 -

Luonnon monimuotoisuuden vuosi 2010

Säilyykö luonnon lumous?

Vuonna 2010 Luonnonsuojeluliitto nostaa luonnon monimuotoisuuden Suomessa päätöksenteon ytimeen.

Turun luonnonsuojeluyhdistys
Luonnonsuojelukeskus
Martinkatu 5
20810 Turku
Puheenjohtaja: Marja Haatanen
puh:044-559 9755
mhaatanen@gmail.com
www.sll.fi/turku

Turun pienvesiä - Virkisty lähiluonnossa

Teksti ja taitto: Jura Salmi

Kuvat: Jura Salmi, Anja Hjelt